

**Організація та проведення
тактичних навчань
механізованої роти.
Настанова**

Настанова з організації та проведення тактичних навчань механізованої роти — доктринальна деталізована публікація, яка розроблена в Командуванні підготовки Командування Сухопутних військ Збройних Сил України спільно з Науковим центром Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного відповідно до вимог наказу Головнокомандувача Збройних Сил України щодо військових публікацій (посилання а), погоджена із Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України та Центром оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України. Настава є основним документом для керівного складу та штабів механізованих батальйонів з порядку планування, підготовки, проведення та оцінювання ротних тактичних навчань.

Процес бойового навчання організовується відповідно до визначених підрозділам завдань, з урахуванням досягнутого ними рівня навченості та переліків бойових спроможностей для набуття (наращування, підтримання) протягом періоду навчання, та реальних обсягів ресурсного забезпечення, виділеного на проведення заходів підготовки, а також набутого бойового досвіду в ході відсічі повномасштабної збройної агресії російської федерації (далі — рф) з 24 лютого 2022 року.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ НАВЧАНЬ МЕХАНІЗОВАНОЇ РОТИ

НАСТАНОВА

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2024

УДК 355/359(477)

О-64

Організація та проведення тактичних навчань механізованої роти.
О-64 **Настанова.** — Київ: «Центр учбової літератури», 2024. — 332 с.

ISBN 978-611-01-3245-9

Настанова з організації та проведення тактичних навчань механізованої роти — доктринальна деталізована публікація, яка розроблена в Командуванні підготовки Командування Сухопутних військ Збройних Сил України спільно з Науковим центром Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного відповідно до вимог наказу Головнокомандувача Збройних Сил України щодо військових публікацій (посилання а), погоджена із Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України та Центром оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України.

Настанова є основним документом для керівного складу та штабів механізованих батальйонів з порядку планування, підготовки, проведення та оцінювання ротних тактичних навчань. Процес бойового навчання організовується відповідно до визначених підрозділам завдань, з урахуванням досягнутого ними рівня навченості та переліків бойових спроможностей для набуття (наращування, підтримання) протягом періоду навчання, та реальних обсягів ресурсного забезпечення, виділеного на проведення заходів підготовки, а також набутого бойового досвіду в ході відсічі повномасштабної збройної агресії російської федерації (далі — рф) з 24 лютого 2022 року.

ISBN 978-611-01-3245-9

ЗМІСТ

	ВСТУП	6
1	ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАНЬ	7
1.1	Загальні положення	9
1.2	Керівництво навчанням і посередницький апарат	11
1.3	Порядок підготовки посадових осіб керівництва і посередницького апарату до проведення та під час навчання	12
1.3.1	Порядок підготовки керівництва і посередницького апарату до навчання	13
1.3.2	Порядок роботи керівництва і посередницького апарату під час проведення навчання	16
1.4	Організація управління і зв'язку керівництва і посередницького апарату на навчаннях	19
1.5	Безпека навчання	20
1.6	Тактичне маскування, застосування інженерних засобів імітації	21
1.7	Порядок підготовки району навчання	25
2	ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ НАВЧАНЬ	27
2.1	Підготовка до проведення тактичних навчання	27
2.2	Порядок проведення заняття з управління вогнем і підрозділами	32
2.3	Проведення тактичних навчання без бойової стрільби	35
2.4	Підготовка та проведення тактичних навчання з бойовою стрільбою	38
2.4.1	Особливості роботи посадових осіб керівництва навчанням під час підготовки та проведення тактичних навчання з бойовою стрільбою	40
2.4.2	Документи, що розробляються для проведення тактичного навчання з бойовою стрільбою	46
2.4.3	Проведення тактичних навчання з бойовою стрільбою	49
2.5	Проведення ротних тактичних навчання з бойовою стрільбою в особливих умовах	58
2.5.1	Особливості підготовки і проведення навчання вночі	59
2.5.2	Особливості підготовки і проведення навчання в горах	61
2.5.3	Особливості підготовки і проведення навчання в населеному пункті	63
2.5.4	Особливості підготовки і проведення навчання у лісі	65
2.5.5	Особливості підготовки і проведення навчання на морському узбережжі	68
2.6	Особливості підготовки і проведення навчання під час дій у тактичному повітряному десанті	69
2.7	Особливості підготовки і проведення навчання в умовах імітації радіаційного, хімічного та біологічного зараження	72
2.8	Особливості підготовки і проведення навчання із	76

	застосуванням лазерних імітаторів стрільби та ураження	
2.8.1	Особливості підготовки і проведення навчань із застосуванням системи MILES	78
2.9	Особливості підготовки і проведення показових (демонстраційних) і контрольних (перевірочних) навчань	79
2.10	Особливості підготовки і проведення дослідницьких навчань	81
2.11	Заходи захисту навколишнього середовища та екологічної безпеки на навчаннях	85
2.12	Нарощування обстановки в ході навчань: мета, порядок, форми та методи	87
2.13	Аналіз проведених дій (AAR – After Action Review)	89
2.14	Порядок оцінювання навчань	93
2.15	Звіт про проведення навчань	95
3	ПРАКТИЧНІ ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ	96
3.1	Підготовка підрозділів до практичних дій	96
3.2	Порядок позначення дій противника (OPFOR)	99
3.3	Система об'єктивного контролю та імітації тактичних дій	100
3.4	Виконання підрозділами визначених навчально-бойових завдань	103
Додатки:		
1	Розпізнавальні позначення керівництва, посередників і підрозділів на тактичних навчаннях	106
2	Загальні обов'язки посадових осіб керівництва навчанням	107
3	Загальні обов'язки посадових осіб посередницького апарату	119
4	План проведення теоретичних занять і заняття з організації взаємодії на макеті місцевості з керівництвом і посередницьким апаратом тактичного навчання	124
5	План проведення тактико-стройового заняття з посередниками на тактичному навчанні	128
6	Методика підготовки та роботи посередників у ході навчань	134
7	Календарний план підготовки тактичного навчання	144
8	Перелік основних документів, що розробляються під час планування тактичних навчань підрозділів	145
9	Порядок імітації застосування різних бойових засобів і цілей противника на навчаннях	146
10	Вимоги безпеки під час проведення тактичних навчань	149
11	Методика визначення відсотка розкриття об'єктів (цілей) противника в ході навчання	162
12	Методика розрахунку мішеневої обстановки для проведення навчання з бойовою стрільбою	164
13	Форми та методи нарощування обстановки на навчаннях	169
14	Типовий зміст аналізу проведених дій під час навчань	171
15	Методика визначення втрат підрозділів на навчаннях	172
16	Порядок оцінювання тактичних навчань з бойовою стрільбою	181
17	Зразок оціночного листа (Check list) виконання підрозділом	188

	стандарту колективної підготовки	
18	Знаки, покажчики, позначення, що застосовуються на тактичних навчаннях	192
19	Збірник зразків документів, тактичних розрахунків і рекомендацій з підготовки та проведення тактичних навчань	195
19.1	Тактичне завдання для проведення тактичного навчання з _____	196
19.2	Частковий план роботи заступника (помічника) керівника (посередника) тактичного навчання з _____	197
19.3	План нарощування обстановки на тактичному навчанні з _____	201
19.4	План імітації на тактичному навчанні з _____	202
19.5	Схема мішеневої обстановки на тактичних навчаннях з бойовою стрільбою з _____	204
19.6	План проведення тактико-стройового заняття з особовим складом / мв з тактичної підготовки	206
19.7	Перелік нормативів з предметів бойової підготовки, які доцільно відпрацювати під час проведення тактичного навчання з бойовою стрільбою	237
19.8	Розрахунок кількості мішеней для виконання вправ бойових стрільб на прикладі механізованого взводу	239
19.9	Схема управління мішеневою обстановкою під час виконання вправ бойової стрільби (варіант)	245
19.10	Картка обліку результатів ураження мішеней під час виконання вправи бойових стрільб	248
19.11	Розрахунок кількості боєприпасів, необхідних для ураження цілей на тактичних навчаннях з бойовою стрільбою	250
19.12	Акт готовності мішеневого поля та обладнання навчального тактичного поля до виконання вправ бойових стрільб (варіант)	253
19.13	Підсумкова доповідь посередника при командирі РТГр	255
19.14	Рекомендації з підготовки та ведення маневреної оборони	257
19.15	Рекомендації з підготовки до проведення засідки	262
19.16	Рекомендації з планування та управління вогнем артилерії	273
19.17	Особливості застосування мобільних протитанкових вогневих груп	278
19.18	Рекомендації з морально-психологічного забезпечення	285
19.19	Рекомендації з організації комендантської служби під час навчань	288
19.20	Рекомендації з організації заходів тактичної медицини	294
19.21	Перелік інженерних завдань для відпрацювання на навчаннях	313
19.22	Алгоритм роботи стрілка-зенітника ПЗРК "Piorun"	319
19.23	Методика розрахунку вартості навчань	324
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	327
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	328
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	330

ВСТУП

Настанова з організації та проведення тактичних навчань механізованої роти розроблена у відповідності з вимогами керівних документів Міністерства оборони України (далі – МО України), Головнокомандувача Збройних Сил України (далі – ГК ЗС України), Генерального штабу Збройних Сил України, (далі – ГШ ЗС України), командування Сухопутних військ Збройних Сил України (далі – СВ ЗС України) з питань бойової підготовки (посилання **б, г**), з урахуванням практичного досвіду застосування сухопутної компоненти ЗС України в операції Об'єднаннях сил (далі – ООС) на території Донецької і Луганської областей, в ході російсько-української війни 2022 року, а також за участі іноземних інструкторів збройних сил країн-учасників НАТО в підготовці підрозділів СВ ЗС України та призначається для командирів і штабів механізованих військових частин і підрозділів з метою надання їм допомоги у підготовці та проведенні ротних тактичних навчань.

Положення та рекомендації, викладені в Настанові, необхідно застосовувати творчо, в залежності від визначених завдань підрозділам, з метою набуття (удосконалення) відповідних умінь і навиків, з урахуванням бойової обстановки та тактики дій противника.

Кожний командир зобов'язаний знати, уміти та творчо застосовувати цю Настанову у процесі підготовки своїх підрозділів.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАНЬ

Тактичні навчання (далі – ТН) є вищою та найбільш ефективною формою підготовки підрозділів, підсумковим етапом їх бойового злагодження, процесу набуття (вдосконалення) бойових спроможностей до виконання завдань за призначенням у різних видах бою, за будь-яких умов обстановки.

Бойові спроможності механізованої роти складаються із бойових спроможностей штатних і додатних підрозділів (вогневих засобів).

Механізована рота (далі – мр) типової організаційної структури спроможна у будь-яких умовах обстановки, пори року та часу доби діяти у всіх видах загальновійськового бою, приймати участь у стабілізаційних діях військ та виконувати інші завдання у відповідності до розрахункових бойових спроможностей:

під час ведення оборонного бою – утримувати опорний пункт по фронту 1 км – 1,5 км, в глибину – до 1 км; рубіж, позицію (об'єкт) та відбити наступ переважаючих сил противника;

під час ведення наступального бою – розгромити (знищити) противника та оволодіти визначеними об'єктом, рубежем; мр атакує в бойовій лінії на фронті до 1 км, на ділянці прориву – до 500 м;

під час участі у стабілізаційних діях військ – у взаємодії з підрозділами інших складових сил оборони (далі – ІССО) виконати визначені завдання в межах встановленого району відповідальності;

пересуватись своїм ходом (маршем) або перевозитись різними видами транспорту;

розміщуватись у призначеному районі розташування (базовому таборі).

До складу мр можуть додаватись такі підрозділи (вогневі засоби):

танковий підрозділ (танк) – спроможний у всіх видах бою надійно уражати броньовані цілі, вогневі засоби та живу силу противника на дальностях до 4 км та вести боротьбу з повітряними цілями на дальностях до 2 км;

мінометний взвод мінометної батареї механізованого батальйону (далі – мб) – спроможний з визначеною вірогідністю виконати завдання зі знищення, руйнування, придушення, виснаження противника, його осліплення (задимлення) та освітлення місцевості; здійснити у встановлений термін висування у призначений район і розгортання в бойовий порядок, переміщуватися в ході бою, а також здійснювати маневр вогнем;

гранатометне відділення гранатометного взводу мб – спроможне діяти у повному складі або окремими розрахунками та вести вогонь як прямою наводкою з відкритої вогневої позиції, так із закритих вогневих позицій і з визначеною вірогідністю наносити ураження живій силі та вогневим засобам противника, розташованим поза укриттями, у відкритих окопах (траншеях), у лощинах, ярах, на зворотних схилах висот; відділення здатне поставити загороджувальний вогонь на ділянці до 30 м, придушити живу силу зосередженим вогнем на площі до 300 кв. м;

протитанкове відділення протитанкового взводу мб – спроможне діяти у повному складі або окремими розрахунками та знищувати з визначеною вірогідністю візуально видимі танки, самохідні установки всіх типів, інші броньовані цілі противника; придушувати (знищувати) його живу силу та вогневі засоби, що розташовані у відкритих і закритих фортифікаційних спорудах на прицільній дальності для станкових протитанкових гранатометів (далі – СПГ) – до 1300 м, для протитанкових ракетних комплексів (далі – ПТРК) – до 4000 м в залежності від їх модифікації;

кулеметне відділення кулеметного взводу мб – спроможне діяти у повному складі або окремими розрахунками та знищувати (придушувати) з визначеною вірогідністю живу силу на дальності до 2000 м, вогневі засоби та легкоброньовані цілі противника – до 1000 м, а в окремих випадках повітряні цілі противника на дальності до 1500 м;

зенітне ракетне відділення зенітного ракетного взводу мб – спроможне діяти у повному складі або у складі окремих розрахунків і знищувати з визначеною вірогідністю повітряні цілі противника назустріч і навздогін на дальностях від 800 м до 4200 м на висотах від 50 м до 2000 м, зенітний артилерійський підрозділ може застосовуватися для ведення вогню по наземних і надводних цілях.

підрозділ снайперів взводу снайперів мб – спроможний діяти у складі пар, груп або окремими стрільцями та знищувати важливі поодинокі цілі (офіцерів, спостерігачів, снайперів, обслуги вогневих засобів тощо) противника на прицільних дальностях в залежності від характеристик зброї, а також вести вогонь і виводити з ладу прилади спостереження та прицілювання бойових машин, систем розвідки, управління вогнем і зброєю противника;

інженерно-саперне відділення інженерно-саперного взводу мб – на напрямку дій роти спроможне проробити 1-2 проходи у мінних полях противника; відрити 1000 п/м – 1500 п/м траншей за 10-12 год; влаштувати до 1 км протитанкового або протипіхотного мінного поля;

вогнеметне відділення – спроможне знищувати живу силу противника, розташовану відкрито або у фортифікаційних спорудах, його бойову техніку та об'єкти на відстані 800 м – 1200 м, а також утворювати пожежі на визначених об'єктах і місцевості.

відділення РХБ розвідки – спроможне: розгорнути пост РХБ спостереження; вести розвідку одного напрямку (маршруту) у зоні зараження зі швидкістю до 12 км/год – ведення хімічної розвідки, до 40 км/год – радіаційної розвідки, площею 24 кв. км/год – 80 кв. км/год; виявляти обстановку, що склалася в результаті руйнування на підприємствах атомної енергетики та хімічної промисловості; здійснювати контроль за зміною ступеня зараження місцевості в 10-12 точках.

За наявності відповідних сил і засобів на основі механізованих підрозділів може створюватись тактична група – тимчасово створене військове формування зі складу штатних підрозділів, посилене відповідними силами і засобами, склад яких визначається змістом та обсягом завдань, що виконуються.

Ротна тактична група (далі – РТГр) застосовується для самостійного виконання найбільш важливих тактичних завдань: утримання важливих рубежів і позицій, відбиття наступу основного угруповання противника; прориву оборони противника, штурму та захоплення важливих об'єктів; забезпечення форсування водних перешкод і захоплення плацдармів; переслідування противника, що відходить; проведення рейдових, ізоляційних, блокувальних, пошуково-ударних дій, охорони важливих об'єктів і комунікацій.

На ТН командири, підрозділи практично виконують завдання в загальній обстановці, що безперервно розвивається за єдиним замислом, у різних видах бою, на різній місцевості, на велику глибину, безперервно вдень і вночі, у будь-яку пору року.

Ротні ТН за способом виконання вогневих завдань можуть бути з бойовою стрільбою та без бойової стрільби із застосуванням лазерних імітаторів стрільби і ураження (далі – ЛІСУ). Особливістю ТН з бойовою стрільбою є поєднання в єдиний процес вирішення тактичних і вогневих завдань. Завдання з вогневого ураження противника відпрацьовуються штатними артилерійськими пострілами (набоями), що вимагає від учасників навчання впевнених дій при озброєнні, практичного здійснення розвідки цілей, підготовки даних для стрільби та спостереження за її результатами, управління вогнем і взаємодії підрозділів різних родів військ.

1.1. Загальні положення

Навчання організуються і проводяться командирами за посадою на одну ступінь вище того командира підрозділу, якого навчають. Командир, який проводить навчання, є керівником навчання. У своїй роботі з підготовки та проведення навчання він спирається на штаб керівництва, своїх заступників і помічників, а також на посередницький апарат.

Керівник навчання повинен пам'ятати, що у ході проведення навчання одночасно із завданнями щодо навчання командирів і підрозділів, які виведені на навчання, він виконує свої функціональні обов'язки у ролі старшого командира з організації бою та управління підлеглими підрозділами у бою.

Тема навчання визначається, як правило, керівником навчання у залежності від бойового призначення тих, хто навчається, а саме – рота може бути елементом бойового порядку батальйону та застосовуватись в центрі бойового порядку або на одному з його флангів на напрямку зосередження основних зусиль або на іншому напрямку у першому або другому ешелоні, загальновійськовому резерві, діяти у складі (в якості) передового, спеціального, обхідного, рейдового, розвідувального, штурмового, винищувально-протидиверсійного загону (групи), тактичного повітряного (морського) десанту, протидесантного резерву, виконувати завдання в органах розвідки, похідної і сторожової охорони, а також на передовій позиції.

Тема навчання повинна бути комплексною і включати: відпрацювання питань бойової готовності;

злагодженість підрозділів у ході маневру, ведення розвідки під час переходу від оборонних (стабілізаційних) дій до контрнаступу в умовах активного застосування всіх видів радіоперешкод, авіаційних і ракетних ударів, артилерійського, мінометного та снайперського вогню, мінно-вибухових і невибухових загороджень на різній місцевості, в тому числі в особливих умовах (вночі, в умовах урбанізованої місцевості, в лісі, в болотистій місцевості, місцевості з великою кількістю річок тощо);

перехід від одного виду бойових дій до іншого у складі бойових (вогневих, маневрених) груп, груп бойових машин (танків) за підтримки вогню артилерії, безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА), ударів авіації;

здійснення переміщення на великі відстані комбінованим способом із форсуванням водних перешкод і виконанням комплексу заходів тактичного маскувannya;

відпрацювання у повному обсязі питань організації і здійснення управління в бою, усіх видів забезпечення: бойового, технічного, тилового, морально-психологічного і медичного;

впровадження сучасних технологій, що дозволяють зменшити втрати в особовому складі на передньому краї за рахунок комплексного застосування засобів розвідки та відображення розвідувальної інформації, роботизованих платформ під час виконання критично небезпечних завдань.

Тема навчання визначається в залежності від бойового призначення, умов та характеру майбутніх дій, бойової спроможності, яку повинен набути підрозділ. Тему визначає, як правило, командир батальйону.

Тривалість навчання визначається часом, що необхідний для відпрацювання всіх визначених навчальних питань, з урахуванням часу на висування у вихідні райони для проведення навчань і повернення до пунктів постійної дислокації (далі – ППД) і повинна складати для ротного тактичного навчання – не менше 2-х діб. Зазначений час навчань може збільшуватись у залежності від визначеного керівником навчання обсягу фортифікаційного обладнання районів, рубежів і позицій.

Навчання проводяться, як правило, на незнайомій для тих, хто навчається, місцевості, характерній для ведення сучасного бою. З цієї метою використовуються загальновійськові полігони, а також ділянки місцевості поза полігонами за погодженням з органами місцевої адміністрації.

Тактичні навчання за числом сторін, що навчаються, можуть бути двосторонніми або односторонніми.

На двосторонніх навчаннях навчаються командири підрозділів та особовий склад обох сторін, як правило, подібних за своїм складом. Склад обох сторін на двосторонніх ТН вимагає додаткового залучення сил і засобів для позначення дій противника на ділянках, де немає можливості позначити дії військ з обох сторін.

ТН із застосуванням ЛІСУ плануються тільки двосторонніми. На цих навчаннях відпрацьовуються взаємозалежні теми. Обидві сторони на навчаннях діють відповідно до тактики своїх військ. Сторонам на таких навчаннях надаються умовні найменування, *наприклад*: “КАЛИНОВІ” і “КОРИЧНЕВІ”.

Для керівництва навчанням, посередницького апарату і підрозділів однієї зі сторін встановлюються розпізнавальні позначення, що наведені у додатку 1 до цієї Наставови.

На односторонніх навчаннях навчаються підрозділи однієї сторони. Дії протилежної сторони позначаються виділеними для цієї мети окремими командами та комплектами мішеневого обладнання (далі – КМО). Позначення дій протилежної сторони здійснюється відповідно до тактики дій імовірного противника.

З особовим складом, який залучається для позначення дій протилежної сторони на односторонніх навчаннях, проводяться тактичні заняття згідно стандартів підготовки, що погоджені з планом проведення навчання.

Підрозділи, що навчаються, виводяться на навчання у повному складі зі штатним озброєнням і військовою технікою (далі – ОВТ), а також військовими запасами відповідно до встановлених керівником навчання норм. Крім того, цим підрозділам надаються засоби посилення та підтримання, характерні для даного виду бойових дій і навчально-бойових завдань, що виконуються. Як правило, склад посилення повинен відповідати бойовому призначенню.

Для ОВТ, матеріально-технічних засобів (далі – МТЗ), що виводяться на навчання, визначаються відповідні норми витрат, виходячи з лімітів, відпущених на бойову підготовку.

Плани проведення навчань супроводжуються фінансово-економічним обґрунтуванням. Вартість навчань повинна враховувати витрати, які пов'язані з пересуванням підрозділів у вихідні райони за навчанням і поверненням до ППД, амортизацією ОВТ, витратою моторесурсів, пально-мастильних матеріалів (далі – ПММ), боєприпасів, імітаційних засобів, виготовленням мішеней і макетів тощо.

Необхідною умовою досягнення ефективності та якісного результату організації і проведення ТН є створення в процесі їх проведення обстановки максимально наближеної до бойової.

1.2. Керівництво навчанням і посередницький апарат

Для підготовки та проведення ротного ТН призначається керівництво навчанням і створюється посередницький апарат. Посадові особи у складі керівництва навчанням і посередницького апарату визначаються командиром, який проводить навчання.

Склад керівництва навчанням і посередницького апарату на навчання повинен включати мінімально необхідну кількість посадових осіб, як правило, з того штабу, командир якого є керівником навчання. Кількість посадових осіб встановлюється в залежності від змісту теми, цілей навчання, складу військ, що залучаються на навчання, та умов місцевості.

До складу керівництва ротного ТН входять:

керівник навчання;

начальник штабу – заступник керівника навчання на чолі штабу керівництва;

заступники керівника навчання з морально-психологічного забезпечення, озброєння, тилу, протилежної сторони (останній – на двосторонньому навчанні); помічники керівника навчання з родів військ і служб, імітації, на односторонньому навчанні – з позначення противника, на етапі з бойовою стрільбою – з мішеневої обстановки.

Загальні обов'язки посадових осіб керівництва навчанням наведено в додатку 2 до цієї Настанови.

Заступники керівника навчання, помічники з родів військ і служб одночасно є старшими посередниками зі своєї спеціальності для всіх тих, хто навчається.

До складу посередницького апарату дозволяється включати офіцерів підрозділів, які не залучаються на навчання.

Посередники (військові, вогневі, за необхідності – дільничні та пунктові) на навчанні призначаються для забезпечення розіграшу бойових дій шляхом своєчасного нарощування тактичної обстановки та обстановки для внесення змін чисельності особового складу, ОВТ (попередньо погодивши з керівництвом навчання) і створення відсутніх на навчанні елементів обстановки, здійснення постійного контролю за діями тих, хто навчається, та суворим дотриманням вимог заходів безпеки.

Військові посередники, а на етапах бойової стрільби – вогневі посередники, здійснюють оцінювання дій тих, хто навчається. На ротних навчаннях військові посередники, як правило, не призначаються.

Дільничні та пунктові посередники, зазвичай, призначаються на двосторонніх ротних навчаннях. Дільничні посередники підпорядковуються начальнику штабу керівництва, а пунктові – дільничним посередникам.

Загальні обов'язки посадових осіб посередницького апарату наведено в додатку 3 до цієї Настанови.

Кількість дільничних і пунктових посередників залежить від кількості ділянок, пунктів, на яких передбачається розіграш бойових дій, і характеру місцевості в районі навчання.

Вказівки (розпорядження) дільничних і пунктових посередників щодо розіграшу бойових дій сторін та інших питань ходу навчання, у тому числі щодо дотримання вимог заходів безпеки, обов'язкові для тих, хто навчається.

1.3. Порядок підготовки посадових осіб керівництва і посередницького апарату до проведення та під час навчань

Керівництво і посередницький апарат організуються згідно з відповідною структурою, яка створена для проведення навчання з ротою.

Загальні вимоги для офіцерів, призначених до складу керівництва і посередницького апарату:

повинні твердо знати та вміти творчо застосовувати вимоги бойових статутів, настанов, курсів підготовки родів військ, наказів, розпоряджень з підготовки СВ ЗС України, а також положень цієї Настанови;

повинні вміти розробляти та обґрунтовувати для затвердження плану

проведення навчання, часткових планів заступників і помічників керівника навчання, а також інших документів, що необхідні для проведення навчання;

у ході навчання домагатися, щоб командири, підрозділи, які навчаються, знаходились в умовах максимально наближених до бойових, не допускати послаблень і спрощень під час відпрацювання питань за етапами навчання;

знати бойові можливості підрозділів, що залучаються до навчання, вимагати від командирів, які навчаються, їх максимального використання;

знати можливості та способи бойового застосування ОВТ за різних умов обстановки;

вміти орієнтуватись у непередбаченій тактичній обстановці в ході навчання, робити правильні висновки за результатами дій тих, хто навчається, та об'єктивно їх оцінювати;

проявляти високу вимогливість у питаннях виконавчої дисципліни, виконання вимог безпеки, охорони державної таємниці, збереження власності держави, громадян та організацій у ході навчання;

узагальнювати та подавати до штабу керівництва матеріали про дії тих, хто навчається, для проведення загального розбору навчання;

готувати та проводити часткові розбори навчання;

знати технічні засоби об'єктивного контролю та вміти ними користуватись у ході навчання.

Офіцерам керівництва і посередницького апарату категорично забороняється: розголошувати тактичний замисел навчання, а також порядок розіграшу бойових дій сторін;

підняти командира, який навчається, офіцерів підрозділів у вирішенні поставлених завдань, а також втручатись (крім керівника навчання та його заступника з протилежної сторони на двосторонніх навчаннях) у виконання ними своїх функціональних обов'язків, за винятком випадків, коли рішення командира або дії тих, хто навчається, можуть призвести до порушення вимог безпеки;

робити зауваження тим, хто навчається, у ході виконання ними своїх функціональних обов'язків на навчанні та повідомляти оцінки до їх затвердження керівником навчання.

1.3.1. Порядок підготовки керівництва і посередницького апарату до навчань

Підготовка навчання полягає в конкретній і цілеспрямованій діяльності керівника навчання, його заступників, помічників і штабу керівництва з розробки документів, необхідних для проведення навчань, підготовці керівництва, посередницького апарату, району навчання, а також у підготовці командирів, штабів і підрозділів, які залучаються на навчання.

Підготовка навчання розпочинається, як правило, не пізніше ніж за два місяця до початку його проведення та здійснюється за календарним планом, що розробляється начальником штабу керівництва, затверджується керівником навчання та доводиться до відповідальних виконавців під підпис.

Керівник навчання особисто готує штаб керівництва, своїх заступників, помічників, вогневих посередників. Заступники та помічники керівника

навчань готують підлеглих їм офіцерів, команди і підрозділи, які призначені для забезпечення навчання.

Підготовка керівництва і посередницького апарату починається з вивчення розділів бойових статутів, настанов і посібників та інших керівних документів шляхом проведення лекцій, семінарів, перегляду відповідного навчального фото-, відеоматеріалу, а також занять на макеті місцевості та самостійно.

Першим починає підготовку навчань керівник навчання. Алгоритм його роботи з підготовки включає з'ясування, уточнення та визначення: вихідних даних для навчання – теми, визначення цілей, етапів і навчальних питань навчання; складу сторін і підрозділів, що залучаються на навчання та до бойової стрільби, часу та району проведення навчання, сил і засобів для забезпечення навчання, складу керівництва і посередницького апарату; витрати моторесурсів і матеріальних засобів.

За результатами цієї роботи керівник навчання визначає: навчальні цілі, конкретні строки проведення навчання, етапи та їх зміст, бойовий і чисельний склад підрозділів, що залучаються на навчання та до бойової стрільби, склад керівництва і посередницького апарату.

Після визначення теми навчання керівник повинен чітко визначити, в якій тактичній обстановці розпочати та провести навчання, кількість і зміст етапів навчання, які навчальні питання відпрацювати вдень і які – вночі; склад, угруповання та можливий характер дій сторін, який вид бою та бойові епізоди розіграти з бойовою стрільбою та які для цього застосувати методичні засоби та способи. Крім того, він через штаб визначає перелік питань для підрозділів, що будуть підлягати оцінюванню.

З метою конкретизації тактичного змісту навчання ділиться на етапи. Підрозділам, що залучаються до проведення навчань, на кожному етапі визначаються завдання (ввідні, процедури), які вони повинні відпрацювати в інтересах загального виконання завдань ротою, і будуть зазначені у відповідних листах оцінювання.

Кожний етап повинен включати навчальні питання, що охоплюють за часом і місцем визначений і закінчений період організації або ведення бою.

Наприклад:

перший етап – планування бою, здійснення переміщення підрозділу у вихідний район для атаки;

другий етап – підготовка наступального бою та контроль готовності підрозділів до виконання бойового завдання;

третій етап – прорив оборони об'єкту атаки та продовження наступу роти у визначеному напрямку на глибину найближчого завдання батальйону;

четвертий етап – перехід до оборони та відбиття контратаки переважаючих сил противника, передача смуги оборони, здійснення маршу в район відновлення боєздатності.

Чітке з'ясування та визначення всіх вихідних даних дозволяє керівнику навчань провести роботу з підготовки навчання, організувати її планомірно та цілеспрямовано. Потім керівник навчання віддає розпорядження штабу керівництва, своїм заступникам і помічникам щодо розробки документів для

проведення навчання, визначає завдання з підготовки навчання, призначає конкретних виконавців і строки виконання. Перелік документів, їх зміст і порядок відпрацювання зазначений у цій Настанові (підрозділ 2.1, пункт 2.4.2).

Основна робота з підготовки офіцерів керівництва та посередницького апарату організовується в районі проведення запланованого тактичного навчання. Для цього, за декілька днів до початку навчання, керівник навчання організовує і проводить теоретичні заняття та заняття з організації взаємодії з ними стосовно вивчення документів з організації та проведення навчання у визначеному районі з метою детального вивчення та уточнення відповідних документів з організації і проведення ТН. В ході цих занять особлива увага звертається на: заходи щодо безпеки бою, план вогневого ураження, райони розташування пунктів управління (далі – ПУ), ділянки десантування та медичної евакуації, уточнення схеми мішеневої обстановки та порядку дій механізованої роти в складі взводів, підрозділів інших родів військ, засобів протиповітряної оборони (далі – ППО) тощо, схему організації зв'язку керівництва та посередницького апарату. Крім того, визначаються заходи безпеки під час проведення навчань і заходи збереження державної таємниці. Взірцевий план проведення цих занять наведений у додатку 4 до цієї Настанови.

Одним із елементів практичної роботи керівництва навчанням є проведення рекогносцировки для уточнення плану навчання, визначення порядку проведення етапу бойової стрільби, розіграшу бойових дій і рішення низки інших питань, пов'язаних з підготовкою та проведенням навчання, матеріально-технічним забезпеченням. На рекогносцировку залучаються заступники, помічники керівника навчання, офіцери штабу керівництва та начальники полігону, а за необхідності – посередники.

Після проведення рекогносцировки керівник навчання дає вказівки начальнику штабу керівництва, своїм заступникам і помічникам, а також начальнику полігону з уточнення плану навчання та розробки інших документів щодо підготовки підрозділів, району навчання, офіцерів керівництва та посередницького апарату у відповідності з календарним планом і з урахуванням результатів рекогносцировки району навчання, уточнює об'єм і строки виконання заходів.

Підготовка посередників здійснюється шляхом проведення з ними теоретичних, інструкторсько-методичних і показових занять. Взірцевий план проведення тактико-стройового заняття (далі – ТСЗ) з посередниками на ротному тактичному навчанні наведений у додатку 5 до цієї Настанови.

Підготовка посередників, зазвичай, розподіляється на три етапи.

На першому етапі, відповідно до вказівок керівника навчання, здійснюється добір офіцерів для виконання обов'язків посередників, визначаються завдання щодо самостійного вивчення ними положень настанов, бойових статутів та інших керівних документів з питань застосування військ і методики проведення заходів бойової підготовки.

Підготовка починається з вивчення керівних документів шляхом проведення лекцій, семінарів, показу навчальних кінофільмів, занять на макеті місцевості та самостійно. Потім вивчаються документи з організації і проведення навчання.

Після ознайомлення з бойовими документами батальйону, з ротою якого готується тактичне навчання, посередники беруть участь у розробці плану нарощування обстановки в частині, що стосується відповідного підрозділу, до якого їх призначено посередниками.

Наприкінці етапу посередникам визначаються завдання щодо самостійного відпрацювання часткових планів роботи, витягів з плану нарощування обстановки, планів (карт, схем) розіграшу бойових дій, оціночних листів і підготовки відомостей обліку втрат особового складу, ОВТ і витрат МТЗ, робочих зошитів, формалізованих бланків доповідей про результати роботи та довідкового матеріалу.

На другому етапі посередники самостійно розробляють і готують визначені документи, вивчають нормативні документи підготовки та методичні матеріали з проведення тактичних розрахунків, у тому числі, орієнтовних показників витрат (втрат) стосовно конкретного підрозділу, в якому вони виконуватимуть обов'язки у ході навчання.

Під час третього етапу основна робота з підготовки керівництва і посередницького апарату проводиться на місцевості, в районі майбутнього навчання, де вивчаються варіанти умов обстановки, що може утворитись на кожному етапі навчання за відпрацювання намічених навчальних питань; із прогнозуванням імовірних рішень командирів, що можуть бути прийняті ними, та можливі варіанти розіграшу бойових дій сторін, з визначенням орієнтовного часу виходу підрозділів на визначені рубіжі, порядок роботи керівництва і посередницького апарату на кожному етапі.

Заняття на місцевості проводиться, зазвичай, з групами під керівництвом старших посередників у формі тактичних летючок.

На завершення підготовки проводиться спільне радіотренування керівництва і посередницького апарату з використанням документів скритого управління військами (далі – СУВ).

Методику підготовки та роботи посередників у ході навчань наведено у додатку 6 до цієї Наставни.

У визначений час керівник навчання проводить огляд готовності та інструктаж керівництва і посередницького апарату стосовно загальної організації і порядку проведення навчання.

1.3.2. Порядок роботи керівництва і посередницького апарату під час проведення навчань

Після вручення тактичного завдання тим, кого навчають, надається час для його вивчення та доведення до всього особового складу в частині, що його стосується.

Керівництво навчанням і посередники зобов'язані контролювати роботу з вивчення вихідної обстановки посадовими особами підрозділів, які навчаються, і спонукати їх проявляти самостійність та ініціативу, здатність передбачати розвиток подій, уміння визначати характер майбутніх дій і прогнозувати

можливі завдання, що необхідно буде виконувати, навчати їх виконанню функціональних обов'язків, до встановленого часу доповідати про результати роботи в штаб керівництва (старшому посереднику).

Після того, як робота з вихідної обстановки командирами, які навчаються, виконана, до них доводиться бойове завдання.

Основою роботи командира роти є процес підготовки бою, який включає такі взаємопов'язані етапи:

- усвідомлення бойового завдання та проведення розрахунку часу;
- розроблення та доведення до підлеглих першого попереднього бойового розпорядження (далі – ПБР 1);

- розроблення попереднього плану бою, результатом якого є замисел командира на ведення бою (доведення до підлеглих ПБР 2);

- підготовка підрозділу та переміщення;

- проведення рекогносцировки;

- завершення планування бою: формулювання бойових завдань (доведення до підлеглих ПБР 3), деталізація питань управління, взаємодії і всебічного забезпечення; видання бойового наказу та доведення його до підлеглих;

- перевірка готовності підрозділу до бою та доповідь командирі батальйону.

У попередньо зазначений час керівник навчання доводить командирі роти бойовий наказ (бойове розпорядження). Разом з бойовим наказом (розпорядженням) розпорядження за всіма видами забезпечення бойових дій, таблиць термінових донесень і повідомляються строки проведення рекогносцировки керівником навчання в якості старшого командира. Головні завдання керівництва (старших посередників) на цьому етапі – прицелювати командирам, яких навчають, почуття відповідальності за підлеглі підрозділи, вимагати здійснення перевірки правильного розуміння підлеглими поставлених їм завдань, домагатись повного та якісного відпрацювання практичних питань з організації і підготовки бою командирами, підрозділами, які навчаються, в умовах найбільш складної навчальної обстановки. Наприкінці цього етапу завершується підготовка керівництва і посередників до проведення розіграшу бойових дій з урахуванням прийнятих варіантів рішень командирами.

Керівник навчання, знаходячись поруч із командиром роти, контролює та направляє його роботу. Він особисто та через своїх заступників, помічників і посередників вивчає методи роботи командирів під час планування бою, коли та в який спосіб визначаються та доводяться бойові завдання до командирів підрозділів, порядок проведення організації взаємодії, управління та всебічного забезпечення бою та, за необхідності, навчає їх.

Під час виконання заходів планування бою, керівництво особливу увагу звертає на організованість особисто командира роти, його заступників, командирів підрозділів, на уміле та своєчасне залучення до роботи командирів нижчої ланки, шляхом доведення до них попередніх бойових розпоряджень.

Усі заходи та стандарти (нормативи), що визначені для відпрацювання посадовими особами роти та підрозділами під час підготовки бою, вносяться до оціночного листа. В ході відпрацювання визначених заходів і стандартів (нормативів) посередником здійснюється їх оцінювання, із подальшим внесенням відповідної оцінки до оціночного листа.

Вивчаючи стиль роботи командирів, керівництво навчанням і посередники допомагають їм знаходити такі методи, які в найбільшій мірі відповідають обстановці, що створена вихідними відомостями бойового наказу (бойового розпорядження) та ввідними згідно плану нарощування обстановки, та забезпечують якісне та своєчасне проведення всіх заходів із планування бою і доведенню бойових завдань до підрозділів у стислі терміни, визначають найбільш доцільні, несподівані та неочікувані для противника способи дій.

Керівник навчання вивчає рішення командира в процесі його вироблення та під час оголошення, затверджує рішення на ПУ.

Робота з планування бою на місцевості проводиться в терміни, визначені розрахунком часу, що відпрацював командир роти. В процесі виконання цього заходу керівник навчання спостерігає за дотриманням вимог скритості його проведення, аналізує рішення командира роти, вивчає стиль і методи його роботи під час уточнення завдань командирам підрозділів в ході організації взаємодії за завданнями, рубежами, часом і способами їх виконання підрозділами, і відпрацювання ними практичних заходів за видами забезпечення.

Послідовне нарощування обстановки за різними каналами і від різних джерел, а потім реальне позначення противника мішенями, вимагає від командира роти уточнення свого рішення за обстановки, що склалася, в умовах, наближених до бойових, своєчасно організувати ураження противника вогнем всіх видів зброї і керувати ним.

З отриманням сигналу часткового відбою ті, хто навчається, негайно припиняють свої дії і залишаються на досягнутих рубежах. Керівник навчання, виходячи з цілей часткового відбою, видає необхідні вказівки штабу керівництва, посередникам і командирам підрозділів, які навчаються, а після завершення їх виконання – продовжує навчання.

Харчування особового складу, надання медичної допомоги та евакуації поранених і хворих, підвіз МТЗ та технічне обслуговування техніки проводиться у повній відповідності з тактичною обстановкою, що склалася, тобто – по-бойовому.

Потім керівник навчання (на основі прийнятих рішень командирами, які навчаються, і фактичних дій підрозділів) визначає порядок розіграшу бойових дій і доводить його до своїх заступників, штабу керівництва, помічників і посередників.

Штаб керівництва намічає заходи з розіграшу бойових дій: для цього штаб оцінює та порівнює рішення на бій командирів сторін – на двосторонньому навчанні – звертаючи особливу увагу на його доцільність щодо розгрому противника, відповідність намічених бойових завдань підрозділам замислу бою, визначення чітких завдань підрозділам із порядку взаємодії та управління, ефективність спланованих і відпрацьованих завдань розвідки, своєчасність і повноту розкриття цілей (об'єктів) противника, а також визначений ступінь вогневого ураження.

При цьому враховується практичне виконання всіх заходів, необхідних в сучасному бою. За результатами здійсненого аналізу та порівнянь, а також вказівок керівника навчання штаб керівництва визначає: кому надати успіх, яким підрозділам і до якого часу вийти (відійти) на той або інший рубіж; порядок проведення імітації та інші питання.

[Перейти на сайт](#) →